

У Спеціалізовану вчену раду Д 58.052.05
Тернопільського національного
технічного університету імені Івана Пулюя

ВІДГУК

офіційного опонента

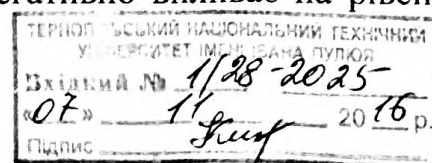
на дисертаційну роботу Кузьмака Олега Івановича «Формування напрямів комунального сервісно-виробничого забезпечення розвитку промислових підприємств», поданої на здобуття наукового ступеня доктора економічних наук за спеціальністю 08.00.04 – економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності)

Актуальність обраної теми дослідження.

В умовах розвитку ринкових відносин в Україні конкурентні переваги є вирішальним фактором успіху бізнесу й економічної безпеки. Можливості промислових регіонів конкурувати на певному товарному ринку безпосередньо залежать від конкурентних переваг певних галузей, підприємств і продукції. Промисловість є ключовим елементом економічної системи України, який визначає місце національної економіки в міжнародному поділі праці, динаміку її конкурентоспроможності. Темпи розвитку промислового сектора в значній мірі детермінують якість та спрямованість економічного зростання країни.

Промисловий розвиток є фундаментом для становлення інших секторів економіки країни. При цьому ключовими складовими промисловості, що визначатимуть конкурентоспроможність всієї економічної системи країни, стають високотехнологічні виробництва, галузі, які значною мірою визначатимуть розвиток наукоємних та інформаційно-містких видів діяльності, закладають підвалини для формування економіки знань, сприяють зростанню частки високооплачуваної, висококваліфікованої праці. Темпи розвитку промислового сектора значною мірою детермінують якість та спрямованість економічного зростання країни.

Як відомо, розвиток промислових підприємств залежить як від фінансового стану, так і забезпечення виробничої діяльності послугами водопостачання, водовідведення, переробки вторинної сировини, газо- та енергопостачання. Нажаль, сучасний стан комунального сервісно-виробничого забезпечення промислових підприємств, підвищена аварійність об'єктів комунального господарства, збільшення питомих витрат і непродуктивних витрат матеріальних та енергетичних ресурсів негативно впливає на рівень і

якість вищезгаданих послуг. У країні тривалий час обговорюються питання принципової можливості комунального сервісно-виробничого забезпечення промислових підприємств з такими високими питомими витратами матеріальних і енергетичних ресурсів, втратами та нераціональними витратами питної води і теплової енергії, безгосподарним відношенням до утримання та експлуатації інженерних мереж як власників, так і споживачів. Зазначені проблеми зумовлюють необхідність пошуку і впровадження нових концептуальних підходів до його реформування, адже досвід промислово розвинених країн світу засвідчує, що структурна перебудова економіки постіндустріального та інформаційного суспільств можлива лише за умови широкого використання наукового та виробничо-технічного потенціалу.

З урахуванням викладеного можна стверджувати, що дисертаційна робота Кузьмака О.І., яка спрямована на наукове обґрунтування теоретико-концептуальних, методологічних та методико-прикладних засад забезпечення комунальних сервісно-виробничих потреб промислових підприємств сферою послуг в умовах євроінтеграційних процесів національної економіки, є актуальною.

Зв'язок дисертаційної роботи з науковими програмами, планами, та темами досліджень.

Актуальність теми дисертаційної роботи підтверджується тим, що вона підготовлена в рамках виконання низки тем наукових досліджень Тернопільського національного технічного університету імені Івана Пулюя: «Дослідження ефективності територіальних і глобальних інституційних перетворень та їх вплив на економічний розвиток регіонів України» (номер державної реєстрації 0102U002301), в рамках якої автором обґрунтовано теоретико-методологічні доміанти дослідження організації сервісно-виробничого обслуговування промислових підприємств; «Розроблення територіальних стратегій формування кластерних структур в умовах міжрегіональних інтеграцій» (номер державної реєстрації 0108U004123), де автором з'ясовано прагматичні проблеми функціонування та запропоновано перспективи розвитку сервісно-виробничого обслуговування промислових підприємств в умовах економічних реформ.

Дисертація є також науково-дослідних тем Приватного вищого навчального закладу «Європейський університет», зокрема: «Теоретико-методологічні аспекти управління ризиками суб'єктів господарювання в умовах

глобалізації» (державний реєстраційний номер 0111U003660), у межах виконання якої висвітлено концептуальні засади теорії і практики євроінтеграційної стратегії розвитку взаємовідносин промислових підприємств та комунального обслуговування; «Забезпечення стійкості економіки підприємств» (державний реєстраційний номер 0111U007977), зокрема при узагальненні вихідних методологічних підходів до формування теорії розвитку комунальної сфери; «Фінансові важелі стимулювання економічного розвитку України: основні напрями та методологія використання» (державний реєстраційний номер 0111U007978), в рамках якої здобувачем розроблено методологічні положення щодо удосконалення управління суб'єктами господарювання в умовах комунального сервісно-виробничого обслуговування промислового сектору, що підтверджено довідками про впровадження.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації.

Ознайомлення з дисертацією, авторефератом, науковими працями у фахових виданнях та іншими публікаціями Кузьмака Олега Івановича дає підставу зробити висновок про те, що отриманні результати є обґрунтованими і достовірними. Сформульовані у дисертації наукові положення, висновки та практичні рекомендації характеризуються високим ступенем обґрунтованості, оскільки базуються на загальноприйнятих методах наукового аналізу. Одержані наукові результати побудовані на ґрунтовному вивченні та критичному осмисленні значної кількості літературних джерел, серед яких праці вітчизняних і зарубіжних вчених, законодавчі та нормативні акти України; офіційні статистичні та щорічні звітні матеріали підприємств. Коректність посилань на літературні джерела дозволяє відокремити власні наукові здобутки автора від наукових напрацювань інших вчених.

Автором дисертації чітко окреслені і логічно побудовані мета та завдання дослідження, обґрунтовано теоретичні та методологічні підходи щодо їх виконання, розроблено і апробовано відповідні пропозиції, які у своїй комплексності є науковим шляхом вирішення наміченого економічного завдання. Особливо варто відмітити, що завдання дослідження, положення наукової новизни і висновки дисертації є логічно взаємопов'язаними.

Представлені у дисертації висновки та рекомендації логічні і є результатом всебічного та об'єктивного аналізу досліджуваних явищ, здійсненого за допомогою сучасного наукового інструментарію. В процесі

дослідження застосовано загальнонаукові методи пізнання (діалектичний, логічний, системного підходу, синтезу, групування, порівняння, узагальнення, економіко-статистичні, експертного оцінювання, математичного аналізу тощо), використання яких дозволило автору всебічно науково обґрунтувати та сформулювати теоретико-концептуальні, методологічні та методико-прикладні засади забезпечення комунальних сервісно-виробничих потреб промислових підприємств сферою послуг.

Зміст дисертації свідчить про вміння автора працювати з науковою літературою, статистичною інформацією, законодавчими актами та нормативно-правовими документами, аналітичними матеріалами, а використання оптимальної методологічної бази для формування висновків і пропозицій дисертації та аналіз значного обсягу статистичних матеріалів і наукових публікацій, присвячених вивченню тих аспектів, які стосуються механізму розвитку діяльності промислових підприємств у контексті комунального сервісно-виробничого забезпечення, в цілому обумовлюють високий рівень обґрунтованості наукових положень дисертаційного дослідження.

Наукова новизна отриманих результатів.

Результати виконаного дослідження є помітним внеском у економіку та управління підприємствами із питань розроблення й обґрунтування концептуальних засад, комплексу теоретико-методологічних положень і практичних рекомендацій щодо формування напрямів комунального сервісно-виробничого забезпечення розвитку промислових підприємств в умовах економічних реформ. Для досягнення поставленої у роботі мети вирішено комплекс завдань та отримано такі результати, що містять наукову новизну:

– обґрунтовано напрями комунального сервісно-виробничого обслуговування, розкрито сутність та основні поняття у контексті послуг з електро-, водо-, теплопостачання та водовідведення промисловості та іншим господарюючим суб'єктам, у результаті чого забезпечується постійна та безперебійна їх діяльність (с. 26-54);

– розроблено комплексний теоретико-прагматичний підхід до формування концепції інноваційного розвитку підприємств у комунальному сервісно-виробничому контексті, що ґрунтується на організаційних, економічних, юридичних й технічних механізмах підвищення ефективності діяльності підприємств. Особливим є авторський підхід до виокремлення етапів

розробки концепції (с.100-115);

– автором запропоновано теоретико-концептуальну основу організаційно-економічного механізму комунального сервісно-виробничого обслуговування промислових підприємств у контексті реалізації їх євроінтеграційних напрямів розвитку. Це в свою чергу дозволило визначити класифікацію сервісно-обслуговуючих підприємств за галузевим принципом та обслуговуванням контингентом, виокремити чинники, засади та принципи організації взаємовідносин у процесі євроінтеграційної політики в умовах комунального сервісно-виробничого забезпечення промислових підприємств, виявити економічні, соціальні, екологічні ефекти діяльності підприємств, (с. 52-54, 363-365);

– досліджено та розширено понятійний апарат дослідження процесів сервісно-виробничого забезпечення промислових підприємств, а саме уточнено економічний зміст поняття «комунальне сервісно-виробниче обслуговування». Автор його трактує як сукупності майнових комплексів та майнових прав, які належать адміністративно-територіальній одиниці, які використовуються для забезпечення соціально-економічних потреб населення відповідної територіальної громади та промислових підприємств. Особливістю даного підходу є врахування таких важливих ознак як прив'язаність до певної територіальної одиниці та тісний взаємозв'язок із забезпеченням соціально-економічних потреб населення і підприємств промисловості цієї територіальної одиниці (с. 58-60);

– удосконалено науково-методологічні підходи до класифікації обслуговуючих підприємств за галузевим принципом та обслуговуванням контингентом у частині введення нового класифікаційного критерію, зокрема за галузевою належністю суб'єктів господарювання, що, на відміну від наявних підходів, дало можливість виокремити обслуговуючі підприємства житлово-комунального господарства; обслуговуючі підприємства «Укоопспілки» та зі збору і переробки вторинної сировини; обслуговуючі підприємства у медичній, культурологічній, освітній, соціальній сферах; підприємства сфери побутового обслуговування. Відповідно даний підхід дасть змогу більш повно охопити і систематизувати увесь спектр обслуговуючих підприємств (с. 52-54);

– досліджено та обґрунтовано засади державно-приватного партнерства з метою фінансування сфери сервісного забезпечення розвитку

промислових підприємств. Важливим є те, що механізм державно-приватного партнерства сприятиме реалізації інвестиційних проектів щодо модернізації підприємств комунального сервісно-виробничого обслуговування, залученню приватного сектора до ведення комунального господарства, підвищенню якості комунальних послуг (с. 185-187, 254-276, 328-333);

– обґрунтовано науково-методичний підхід до оцінювання рівня якості наданих комунальних послуг промисловим підприємствам. Даний підхід характеризується тим, що про оцінці якості враховуються інтереси як самих промислових споживачів, так і підприємств, що надають комунальні послуги, при цьому до уваги береться нормативна якість комунальних послуг та ефективність від отриманих комунальних послуг промисловим підприємством за період часу за укладеними договорами (с. 280-286, 293-305);

– удосконалено модель управління суб'єктами господарювання в умовах комунального сервісно-виробничого обслуговування промислового сектору. Даний підхід базується на використанні соціально-функціонального та диверсифікованого підходів (с. 179-181);

– досліджено та розвинуто концептуальні підходи до інтегрування менеджменту якості зі стратегічним менеджментом промислового підприємства з метою забезпечення задовільного рівня якості комунального сервісно-виробничого обслуговування. Авторський підхід дає можливість досягнути підвищення рівня ефективності функціонування сфери комунального сервісно-виробничого забезпечення розвитку промислових підприємств (с. 286-288);

– досліджено науково-теоретичні положення концепції маркетингу сервісно-виробничого обслуговування в умовах реалізації політики соціально-економічного розвитку підприємства в територіальному контексті. Заслужовує на увагу авторське виокремлення шести етапів здійснення маркетингових досліджень підприємств, що дасть можливість забезпечити економічний і соціальний ефект заходів маркетингових досліджень, спрямованих на розвиток промислових підприємств (с. 382-386);;

– обґрунтовано підходи до вдосконалення процесу прогнозування та стратегії розвитку взаємовідносин між промисловими підприємствами та підприємствами сфери послуг, що відрізняються визначенням принципів стратегічного планування розвитку взаємовідносин промислових підприємств та комунального обслуговування у частині європейського інтегрування. Обґрунтовані принципи дають змогу об'єктивно визначити пріоритетні

напрями вдосконалення процесу формування стратегічного бачення та системи цілей розвитку взаємовідносин промислових підприємств і підприємств комунального сервісно-виробничого обслуговування (с.365-385);

– запропоновано ідентифікацію ключових елементів моделі організації взаємовідносин промислових підприємств зі сферою обслуговування, котрі на відміну від існуючих, враховують передумови, чинники та принципи організації взаємовідносин у процесі визначення напрямів комунального сервісно-виробничого забезпечення в умовах реалізації євроінтеграційної політики промислових підприємств. Такий підхід дозволяє сформувати та візуально представити взаємозв'язок промисловості з комунальними підприємствами для методологічного забезпечення рекомендацій з модернізації механізмів взаємовідносин між промисловими підприємствами та підприємствами сфери послуг (с. 363-365).

Наукове значення результатів полягає у тому, що вони служать підґрунтям для подальших теоретичних і прикладних досліджень розвитку промислових підприємств в контексті копального сервісно-виробничого забезпечення.

Теоретична та практична значущість результатів дослідження.

В результаті дослідження автором отримано за кожним поставленим завданням нові наукові результати, що мають теоретичне та практичне значення.

Теоретичне значення отриманих результатів полягає у системному теоретико-методологічному обґрунтуванні процесів формування напрямів комунального сервісно-виробничого забезпечення розвитку промислових підприємств в умовах економічних реформ.

Представлені в дисертації результати дослідження, висновки й рекомендації є вагомим внеском у розвиток теоретичних засад економіки та управління підприємствами.

Практична значимість виконаного дисертаційного дослідження полягає в розробці конкретних рекомендацій і пропозицій для вітчизняних промислових підприємств щодо комунального сервісно-виробничого забезпечення їх розвитку.

Теоретичні положення, пропозиції та практичні рекомендації автора щодо досліджуваної проблематики використовуються в господарській діяльності ПАТ «Славутський солодовий завод», ТЗОВ «Терно-Граф»,

ПрАТ «Гощанський завод продовольчих товарів», про що свідчать довідки про впровадження.

Крім того, у роботі Департаменту економічного розвитку і торгівлі Рівненської обласної державної адміністрації та Млинівської районної державної адміністрації Рівненської області застосовуються рекомендації автора, зокрема які стосуються: формування ефективних механізмів функціонування промислових підприємств у контексті комунального сервісно-виробничого обслуговування; організації ефективного управління в сфері виробництва й надання комунальних послуг; поглиблення демонополізації у сфері комунального забезпечення промислових підприємств; створення конкурентного середовища на ринку комунальних послуг. Важливим аргументом є і те, що вище перераховані пропозиції враховані при підготовці стратегії розвитку Рівненської області на період до 2020 року.

Основні результати теоретичного та методичного характеру використовуються при формуванні навчально-методичної бази Тернопільського національного технічного університету імені Івана Пулюя та у навчальному процесі при викладанні дисциплін: «Економіка інноваційного підприємства», «Ресурсне забезпечення інноваційної діяльності підприємств», Приватного вищого навчального закладу «Європейський університет» при викладанні дисциплін «Економіка підприємства», «Управління потенціалом підприємства», «Потенціал та розвиток підприємства», Черкаського державного технологічного університету при викладанні навчальних дисциплін: «Економіка підприємства», «Управління потенціалом підприємства», «Стратегічне управління підприємством», «Економіка та організація діяльності об'єднань підприємств».

Дискусійні положення та зауваження до дисертаційної роботи.

Не зменшуючи позитивні сторони роботи та відзначаючи авторський підхід до вирішення досліджуваної проблематики, слід звернути увагу на окремі дискусійні положення, які потребують додаткової аргументації.

1. У роботі автором досліджено та обґрунтовано засади державно-приватного партнерства для фінансування сфери сервісного забезпечення розвитку промислових підприємств, що сприятиме залученню приватного сектора до ведення комунального господарства, реалізації інвестиційних проектів тощо. (с. 185-187, 254-276, 328-333), разом з тим, в дисертаційній роботі відсутні пропозиції автора з вдосконалення існуючої правової

законодавчої бази, яка стосується запровадження державно-приватного партнерства в сфері комунального сервісно-виробничого обслуговування.

2. Дискусійним слід вважати підхід автора, згідно якого у межах запропонованої концепції стратегії розвитку взаємовідносин промислових підприємств та підприємств комунального сервісно-виробничого обслуговування виокремлено та систематизовано принципи стратегічного планування розвитку взаємовідносин промислових підприємств та комунального обслуговування, до яких, поряд з іншими, віднесено: „результативність”, „ефективність” (с. 131, рис. 2.6), однак принцип „результативність” можна ототожнити з принципом „ефективність”, оскільки і той і інший повинні включати визначення кількісного виразу.

3. На нашу думку, дисертаційна робота значно виграла б, якщо запропонований комплексний теоретико-прагматичний підхід до формування концепції інноваційного розвитку підприємств у комунальному сервісно-виробничому контексті (с. 100-115), був апробований на прикладі конкретного вітчизняного промислового підприємства.

4. На стор. 277-305 автором досліджуються процеси підвищення якості та ефективності комунальних послуг, разом з тим, на наш погляд, варто було б обґрунтувати необхідність державного регулювання підвищення якості надання комунальних сервісно-виробничих послуг та інструментів регулювання якими можуть користуватися органи влади.

5. У підрозділі 4.3 автором досліджено та обґрунтовано перспективи економічного розвитку взаємовідносин промислових підприємств у контексті комунального сервісно-виробничого забезпечення, тим часом зважаючи на те, що автор досліджує теоретико-методологічні та методико-прикладні засади забезпечення комунальних сервісно-виробничих потреб промислових підприємств сферою послуг, доцільно було б ширше розкрити та конкретизувати вплив соціально-політичних чинників кон'юнктури підприємницького середовища на розвиток взаємовідносин даних підприємств.

6. У п. 2.2. досліджено та встановлено, що для розробки та здійснення стратегії взаємовідносин промислових підприємств та підприємств комунального обслуговування велике значення має аналіз ринкових чинників, які через свою постійну й високу мінливість можуть, безпосередньо, вплинути на успіх або крах підприємства (мова йде про мікроекономічний аналіз попиту, пропозиції та рівня конкуренції). Про те, у дисертаційній роботі не приділено

належної уваги питанню нівелювання негативного впливу цих факторів на умови формування взаємовідносин промислових підприємств та підприємств що надають комунальні сервісно-виробничі послуги.

Проте, дані дискусійні положення не знижують загальної високої позитивної оцінки виконаного дисертаційної роботи.

Повнота викладу основних результатів дисертації, висновків і пропозицій в опублікованих працях здобувача.

Детальне ознайомлення з матеріалами дослідження та авторефератом здобувача свідчить про відповідність змісту автореферату основним положенням дисертаційної роботи. Наукова робота характеризується наявністю як теоретичних, так і практичних аспектів. В авторефераті в повному обсязі розкрито всі основні наукові результати, сформульовано узагальнюючі висновки, визначено ступінь новизни отриманих розробок. Дисертація та автореферат відповідають встановленим вимогам, що висуваються до докторських дисертацій за спеціальністю 08.00.04 – економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності).

Опубліковані за темою дисертації наукові праці достатньо повно відображають одержані результати. Кількість, обсяг і якість друкованих праць відповідають вимогам МОН України. Основні результати дисертації відображено в 41 науковій праці загальним обсягом 114,34 друк. арк. (з яких особисто автору належать 41,66 друк. арк.) у тому числі: 1 одноосібна монографія, 2 колективних монографії, 13 публікацій у наукових фахових виданнях України, 11 у наукових зарубіжних періодичних виданнях або виданнях України, які включені до міжнародних наукометричних баз, з них 6 одночасно належать до наукових фахових видань України, 14 публікацій за матеріалами міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференцій обсягом.

Публікації містять результати теоретичних досліджень та науково-практичних розробок автора, не містять повторень. У публікаціях, виконаних у співавторстві, особистий внесок здобувача відображено повною мірою. Список основних праць наведено в авторефераті та в дисертації.

У цілому дисертаційна робота відзначається логічністю побудови, завершеністю, обґрунтованістю наукових положень та висновків, сучасним науковим стилем подачі матеріалу.

Відповідність роботи вимогам мон України та загальний висновок.

Дисертаційна робота Кузьмака О.І. за своїм змістом, рівнем наукової новизни, систематизацією і логікою викладення матеріалу, висновками та пропозиціями є завершеними і самостійно виконаними науковим дослідженням. Наукові положення, висновки і рекомендації, що містяться в дисертації, відзначаються новизною, достовірністю і достатньо обґрунтовані. В сукупності вони вирішують конкретне наукове завдання щодо визначення впливу комунального сервісно-виробничого забезпечення на сталий та безперебійний виробничий процес промислових підприємств.

Дисертація виконана державною мовою, якою автор володіє у професійному плані досконало. Стель дисертації відповідає вимогам, що висуваються до наукових праць такого рівня, а також відзначається логічністю, послідовністю, системністю, обґрунтованістю. Структура дисертації цілком узгоджується з її назвою, метою і завданням дослідження.

Зміст дисертації відповідає визначеній меті та поставленим завданням, які вирішені у процесі дослідження. Основні положення роботи, що виносяться на захист, мають елементи наукової новизни. Автореферат є автентичним за змістом і відображає основні положення дисертації.

Викладення наукових результатів, зміст, структура, обсяг і оформлення дисертації відповідають вимогам до дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора економічних наук, вимогам визначених в п. 9, 10, 12, 13, 14 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України № 567 від 24 липня 2013 р., а її автор – Кузьмак Олег Іванович – заслуговує на присудження наукового ступеня доктора економічних наук за спеціальністю 08.00.04 – економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності).

Доктор економічних наук,
професор, перший проректор
Класичного приватного
університету (м. Запоріжжя)

О.В. Покатаєва

Підпис Покатаєвої О.В.
засвідчую:

